

az egyéni és társas „biztonságok“ egymásra megdőlnék; maga a Pénz, ez a legnagyobb polgári „biztonság“ is kimutatta az inflációk idején, hogy milyen törékeny valami. A polgári ember pedig mindenekeelőtt biztonságra vágyik és a „biztonságok“ elvesztése lelkiileg erősen veszélyezteti.

Ebből a teljesen töredékes ismertetésből is kiviláglik, hogy a szerző ebben a művében még szinte teljesen követi mesterét, Alfred Adlert, aki nek a könyvét ajánlotta. Nem törekszik eredetiségre, sőt szinte azt lehetne mondani, hogy akarata ellenére lesz néhol eredetivé. Az élet három adleri alapproblémájáról szólóban pl. — az „én és te“, a foglalkozás és a szerelmi kérdés — a foglalkozás helyén az Idő problémáját találjuk, ami a megfoghatósan felszínes adleri álláspont hasznos kimélyítését jelenti. Együttal a különféle *tempus est dolor* elméletekkel is egybekapcsolhatóvá válik így az „individuálpszichológia“ elmélet (Diego Ruiz, Marcel Proust, Franz von Baader.)

A könyv legnagyobb érdeméül azt kell betudnunk, hogy bátran száll síkra a különböző lelki gyógy módoknak mindenki számára való hozzáférhetősége érdekében. Hogy a különböző fogyatékosági érzésekben szenvedők számára megkönnyítse az analitikussal való kapcsolat felvételét, különböző „fogyatékosági érzés-profilokat“ dolgoz ki, az intelligencia-profilok mintájára. A módszer érdekes, ha ma nem is tudjuk még megítélni, hogy a gyakorlatban beválik-e vagy sem.

Amint látnivaló, meglehetősen sokrétű kérdéseket kellett a szerzőnek aránylag kisszámú oldalon letárgyalnia. Hogy vállalkozása sikerült, azt elsősorban könnyen gördülő stílusának, érdekesen szemléltető írásmódjának tudhatjuk be, amelyek a könyv olvasását minden rangú és rendű olvasónak élvezetessé teszik. A kulturhisztórikus érdeklődéssel veszi Raimundus Lullus XIV. századbeli elemzését, amelyet ez a régi szerző a polgári lelkiéletéről adott; a kevésbé mély érdeklődésű a nemi életben megnyilvánuló rendellenességek kérdéséről nyer felvilágosítást a Don Juan-monda, André Gide, Rainer Maria Rilke és más, részletesen leírt esetek kapcsán, amelyek mind új megvilágítást nyernek.

Az érdekes, aktualitásokkal teletűzdelt, csupán kompozíciójában kisé laza fűzésű könyv hamarosan franciául is megjelenik a Nouvelle Revue Française kiadásában. (T. A.)

ALFRED POLGAR: HANDBUCH DES KRITIKERS (Opfacht Verlag, Zürich)

Semmiségek, ha összeállnak: világot vetíthetnek. Alfred Polgar nem ír kötetes tanulmányokat, csupán széljegyzeteket a színpad és élet viselt dolgairól. De ezek a látszatra semmi-széljegyzetek egy-két szavukkal, játékos formulázásukkal tudós köteteket hazudtolnak. Az élet színét, zamátát a gondolat reflektorcsodája hozza felszínre. Látszatra könnyed, elegáns gesztussal, de valójában elmélyedő szenvedéssel, tehetetlen szolidaritással. A kortárs vérző szíve, kétségbeesése, tanácstalansága összeszorított fogakkal löki ki magából a végmegállapításokat. De ezt az olvasónak nem szabad látni és így az emberek csak a színpadkász szellemfelsérlet tapsolják. Polgar, mint kritikus nem skatulyázható, meghatározhatatlan. Polgart csak a saját szavával lehet definiálni: „Én sohasem ismertem a színpadot, a színpaddal szemben nem vagyok más, mint csodálkozó laikus“. Ez nem szerénység-póz, ez így igaz: Varázsának, nézésének és láttatásának titka: a romlatlan gyerekcsodálkozás. És ez a gyerek: védekezés, mint ahogy a színpadszerelem is menekülés. Az élet mai halálos dolgait csak itt és így lehet cukros csomagolásban szemtépésre használni. Polgar színpad-jegyzetei megtöltöttek négy kötetet, életjegyzetei

ennél is többet. És ezek a jegyzetek kötetbe gyűjtve találtak igazában olvasókra. Most még ennél is merészebb dologgal kísérletezik. Ennek a széljegyzet-munkának a ceruzaforgácsait is összesöpörte és egy finom kis könyvben élénk rakta. Ime a kósoló: (F.)

Az ember szereti, ha valami történik. Ezt a gyengéjét használja ki a színház, kielégít egy kíváncsiságot, melyet fel sem kell keltenie. A közönséges élet hetekig, sőt hónapokig sem ad tápot a mi szem-éhségünknek. Sem az utcán, sem a szobában. Ló nem fordul fel, autó nem szalad neki a lámpaoszlopnak, az örült sem mutatkozik, aki meztelenre vetkőzve kiáltja: Eljen a császár! Nincs asszony, aki a korzón leszurja férjét, miáltal a másik nő, kit ura a karján vezetett, elájul. És otthon? Senki sem jön meglepetésszerűen, ha pedig valaki szokatlan időben mégis csenget, akkor tudjuk, hogy az a gázművek pénzbeszedője, vagy egy gyűjtőpersely, de az édes szomszédnő, hálóingben és gyufára szorulva, aki csökönyösen ragaszkodik, hogy Miminek és semmi másnak hívjuk, csak nem akar jelentkezni. Semmi sem történik. Micsoda nyomoruság lenne az életünk, ha nem volna a színház. Ott, hacsak hitelben is, de garmadával kapjuk az élményt. Ott a felebarátunk megteszi nekünk azt a kis szíveséget, hogy valami történjék vele. Itt mérget vehetünk arra, hogy a kocsni fel fog fordulni, itt a beszélgetés holtbiztosan dialógusba csap és ha csengetnek, akkor az nem a gázember, de a sors. És mégis ebből az oázisból, ahol a történés virágozik, kissé megerősödve vándorlunk tovább a sivatagba, ahol az élet porba ful.

A színházat, mely a kulissza és az álarc illúzióját elveti, mint a régi színház továbbfejlődését beállítani: éppen olyan értelmetlenség, mintha valaki azt mondaná, hogy a kollektívizmus a tőkés világnézet továbbfejlesztése és az istentagadás nem más, mint a teológia legujabb iránya.

A dráma embereket gyűjt, a gyerek cserebogarakat. Megfigyeli, csiklandozza, kifejleszti, megkinozza és felpékeli őket. Szemléltető oktatás. Kielégíti kíváncsiságunkat tudásvágyunkat természetérzékünket. És mindenekelőtt: kegyetlenségünket.

Svejk, a derék katona... Engedelmissége a parancsok halála, az autoritás feltétlen elismerése egy jelentésű az autoritás lejáratásával. Ő a szellem, aki mindent igenel: egy igazán übermephistophelesi trükk, annak a bizonyítására, hogy az, ami van, méltó a pusztulásra.

Magyar színpadok szerzők. Rámenő nyersségük hyperämia, ahogy a mi finomságunk vérszegénység. Színházat irnak és nem a színháznak. A brutális minden finészével udvarolják körül a színházat és ez az alapjában kétes nőtsemély a végén nekik adja meg magát és nem a gyengéknek és finomaknak.

„Az ember jó”, mondotta a bestia, amikor az embert felfalta.

SAS ANDOR dr.: RIEDL SZENDE HIDVERÉSI KISÉRLETE A CSEH ÉS MAGYAR SZELLEMISSÉG KÖZÖTT A BACH-KORSZAK PRÁGAJÁBAN (1854-1860). Pozsony. 1937.

A magyar irodalomtörténetírás és szellemhistóriai vizsgálatok számára a háború óta több új csapás támadt, amelyekben át eddig ismeretlen vagy kevéssé ismert összefüggésekre bukkanhatunk. E csapások egyike a magyar szellemiség cseh kapcsolatai felé vezet. Még az irodalomilag művelt értelmiség is alig tud ma valamit arról az élénk, sajátos kapcsolatról, mely a múltban a két szomszéd nép szellemiségét összekötötte. Valóságos felfedező, bányász-mód kutató munkára van itt szükség, hogy csak némileg megközelítse a tárgyilagos tudomány ez összefüggéseket. A német-magyar, az olasz-magyar vagy a francia-magyar iro-